

AZ ANTIKORRUPCIÓ ÉS AZ INTEGRITÁS OKTATÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

POTENTIALS OF TEACHING ANTICORRUPTION AND INTEGRITY

Bokor Tamás

PhD, egyetemi adjunktus, Budapesti Corvinus Egyetem Magatartástudományi és Kommunikációelméleti Intézet
tamas.bokor@uni-corvinus.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

Az elmúlt évtizedben Magyarországon a korrupció elleni küzdelem mellett megjelent az integritás (az értékalapú egyéni és szervezeti működés) építésének igénye is. E két törekvés sikere nagyban függ a társadalmi kommunikációban részt vevő egyének attitűdjeitől, ezért a személyes attitűdformálás szerepe kulcsfontosságú. A rövid áttekintő tanulmány keresztmetszeti képet ad arról, hogy a négyféle szocializációs színtér (család, iskola, munkahely és média) milyen lehetőségeket kínál az antikorrupció és az integritásfejlesztés gondolatainak kommunikálására. A jó gyakorlatok és a kiaknázható lehetőségek arra mutatnak, hogy a négy színtér szinergiájának erősítése javíthatja a társadalmi integritást és a közbizalmat.

ABSTRACT

The need for building integrity (that can be defined as value-based action of individuals and institutions) has appeared beside the fight against corruption in the last decade in Hungary. Success of these struggles significantly depends on the attitudes of individuals in social communication, therefore the role of shaping personal attitudes is crucial. The short overview study shows a cross-sectional picture of what potentials the four main socializing scenes (family, school system, workplace and media) offer to communicate the ideas of anti-corruption and integrity development. Best practices and the exploitable potentials depict that strengthening the synergy of these scenes can improve public integrity as well as public trust.

Kulcsszavak: oktatás, nevelés, antikorrupció, integritás, média

Keywords: education, pedagogy, anti-corruption, integrity, media

HARC HELYETT ÉPÍTKEZÉS: AZ INTEGRITÁSSZEMLÉLET MEGERŐSÖDÉSE

A nemzetközi szintésre tekintve lassú, de jelentős szemléletváltozásnak lehetünk tanúi a korrupció elleni törekvésekben. Az antikorrupciós igyekezet legalább három évtizedes történetében sokáig a büntetőjogi, büntető-jutalmazó (de főként büntető) megközelítés volt meghatározó. Az EU-konform szabályozási gyakorlat azonban világosan megmutatta, hogy a törvényi előírások és az átláthatósági követelmények kiüresednek, amint olyan közegbe kerülnek, amely képtelen meghonosítani őket (Pallai–Kis, 2014, 154.). Így a szabályozásról fokozatosan a társadalmi közegre került a figyelem fókuszja, és a korrupció elleni küzdelemben meghatározóvá vált a kollektív cselekvés problémája mint értelmezési keret (Persson et al., 2013, 463.). Ez a változás megerősítette a képzés, az oktatás és az érzékenyítés fontosságát, abból kiindulva, hogy a korrupció mint társadalmi rendszerprobléma csak a társadalom tagjainak bevonásával kezelhető hatékonyan.

Az ezredforduló táján láthattuk a hangsúlyok egyre erősebb eltolódását az antikorrupciós harcban. Ekkor a szervezetfejlesztés szociálpszichológiája és a munkahelyi mentálhigiéne tapasztalatai nyomán lassanként kirajzolódott, hogy a probléma, amit a büntetőjog korrupciónak nevez, csupán egy az értékelvű működést hátráltató sokféle tényező közül. A kölcsönös függőségek, a kiszolgáltatottság, a (szándékosan vagy gondatlanságból) hiányos infrastruktúra, az apró, személyes szívességek rendszere stb. mind akadályozzák az egyéneket és a szervezeteket abban, hogy vallott és kinyilvánított értékeiknek megfelelően végezzék feladatukat. Ha stabil értékrend szerint működő egyéneket és szervezeteket szeretnénk látni a társadalomban, nemcsak a korrupció ellen kell küzdeni, hanem a felsorolt tényezőket is számításba kell venni. Az integritásépítés (integritásmenedzsment) fogalma is ekkor kezd kirajzolódni, hogy a 2010-es évek elejétől kezdve lassanként átvegye a stafétát az antikorrupciós megközelítéstől. Immár nemcsak valami ellen (korrupció), hanem valamiért (a szervezetek és tagjaik integritásáért, sérthetetlenségéért) kell tenni. A harc és a küzdelem militáris nyelvezete helyett – építészeti metaforák alapján – integritásépítésről, egy jól működő felépítmény létrehozásáról beszélhetünk. Az átláthatóság biztosítása önmagában nem varázsszer, ha nem egészül ki az egyének képzésével, az intézmények fejlesztésével és a társadalmi kultúra formálásával (De Vries–Sobis, 2016, 267–268.).

Amikor antikorrupcióról beszélünk, inkább a (büntető)jogi alapokon nyugvó bűnüldöző tevékenységre gondolhatunk. Amikor integritásépítésről vagy a szervezeti integritásirányítási rendszer felépítéséről van szó, akkor erősebben érvényesülnek a szervezetfejlesztés humán szempontjai, a motiváció, az etikus működésre helyezett hangsúlyok, illetve az egyéni és a szervezeti sérthetetlenség összehangolása, s így a „rászorgálás a bizalomra”. Az integritásépítés célja végső

soron a társadalomban és szervezeteiben ténylegesen működőképes szabályrendszer, a szakmai kompetenciák és az etikus működés összehangolása, amelynek eredményeként a szervezetek az érintettek szemében (mind a benne dolgozók, mind a külső érintettek számára) bizalomra érdemesek, sérthetetlenek és stabilak lesznek (Bokor–Szabó, 2018).

A fenti nézőpontváltás során, mint látható, egyre erősödő igény mutatkozik a korrupció és az integritássérelmek megértésére, a korrupciós mechanizmusok és kockázatok szociálpszichológiájának és szociológiájának megértésére, valamint arra, hogy ennek nyomán konkrét lépéseket lehessen tenni az intézmények integritásának növelésére (Chapman–Lindner, 2016, 264.).

Komoly módszertani kérdés, hogy mikor, hol és miként hatékony az antikorrupcióval és integritással kapcsolatos személyes és állampolgári ismeretek, készségek átadása, tanítása, fejlesztése. Alkalmas színtereknek nem vagyunk híján:

- a) az elsődleges (családi),
- b) a másodlagos (iskolai), valamint
- c) a harmadlagos (munkahelyi) szocializációs közeg mellett
- d) a mediatizált valóság is lehetőségeket kínál.

Szinte axiómaként fogadható el, hogy hipermediális társadalmunkban – a média s különösen az újmédia nevelő-oktató szerepe miatt – nem lehet e feladatot kizárólag a családra vagy az iskolarendszerű képzésre terhelni. A média mint informáló színtér és az újmédia mint közösségépítő színtér hangsúlyos szerepet kell hogy kapjon a szóban forgó tevékenységekben. Áttekintőnk elsősorban a szervezett, tervezett ismeret- és attitűdformálásra koncentrál, így a családi szocializáció kérdéskörével itt nem foglalkozunk, ugyanakkor a másik három területen rejlő lehetőségekről röviden szólunk.

KERESZT A TANTERVBEN: ANTIKORRUPCIÓ ÉS INTEGRITÁS A MAGYAR KÖZNEVELÉSI RENDSZERBEN

A köznevelés feladatainak és céljainak meghatározásában három olyan terület szerepel, amelyek alkalmas kapcsolódási pontokat adnak az antikorrupció és integritás témaköréhez. Az igazság és igazságosság tisztázása, a jó és szép iránti érzék fejlesztése, illetve az erkölcsi és a szellemi érzék elmélyítése mint nevelési cél, már elegendő motivációt ad arra, hogy a köznevelési rendszer foglalkozzon a személyes és szervezeti integritás kérdéseivel. A Nemzeti alaptanterv további céljai között szerepel, hogy a felnövekvő nemzedékek a haza felelős állampolgárává nevelődjenek, akik képesek sajátos kritikai döntéseket meghozni közösségük és a társadalom érdekében.

A köznevelésben megjelenítendő szakmai tartalmakat kormányrendeleti szinten (110/2012 [VI. 4.] Korm. rend.) a NAT szabályozza. E dokumentum alapján

készülnek a kerettantervek, amelyek jóváhagyását a minisztériumi szintű Kerettantervi Rendeletnek megfelelően az Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézete végzi. A kerettantervek alatt, harmadik szinten a helyi tantervek részletezik mindazokat a témaköröket, amelyek a köznevelési rendszerben megfelelő tudással, képességekkel, készségekkel, jártasságokkal és attitűdökkel készítik fel a tanulókat a mindennapi önálló életvitelre, a munka világára, illetve a magasabb szintű tanulmányokra.

A Nemzeti alaptanterv jelenleg hatályos, 2012-es változatában a korrupció fogalma a fejlesztési területek, nevelési célok között, ezen belül az erkölcsi nevelés címszáva alatt jelenik meg (NAT, 2012, 10641.). A 9–12. évfolyam etikaoktatásának témakörei között a „Korunk erkölcsi kihívásai” tématerületen belül olvasható a közösségi és társadalmi korrupció problémája mint feldolgozandó témakör, egy helyen említve az ökológiai válság erkölcsi problémájával, a világszegénység, az intolerancia, valamint a jövő nemzedékek jogainak témakörével (NAT, 2012, 10721.). Az integritás fogalma a szociális és állampolgári kompetenciakörben tűnik fel, azzal az indoklással, amely szerint a szükséges „attitűdök vonatkozásában az együttműködés, a magabiztosság és az integritás a legfontosabb” (NAT, 2012, 10656.).

Akárcsak a médiaműveltség, az antikorrupció és az integritás témájának tanítása-tanulása is keresztantervi elem: nem egy műveltségi terület vagy tantárgy keretei között, hanem több összehangolásával valósulhat meg. A közös követelmények elvben elősegítik a tantárgyak közötti válaszfalak lebontását, biztosítják a tanítás-tanulás szemléleti egységét, következőképpen a tanulók személyiségének fejlődését – amennyiben tényleg jut elegendő figyelem és idő az elem tantárgyi beemelésére a megfelelő belépési pontokon a tanulási-tanítási folyamat során.

A problémát nem a megfogalmazott tervek okozzák, hanem a tantervek gyakorlati implementációja. Az általános és középiskolák tantervében az erkölcsstan vagy hittan keretében jelennek meg a szóban forgó kezdeményezések – miszerint tudatosabb állampolgárokat neveljenek a tanárok –, a középiskolai és felsőoktatási képzésekben ez az etikára korlátozódik. A probléma ott jelentkezik, hogy – átnézve az elérhető tantervek/mintatantervek sokaságát – legfeljebb elvétve találkozhatunk a korrupció elleni konkrét fellépéssel, és nincs garancia arra, hogy a tanórák el is jutnak eddig a pontig, vagy kellő hangsúlyt fektetnek rá. A főiskolai és egyetemi mintatanterveknél inkább az figyelhető meg, hogy többnyire általános etikával, etikátörténettel vagy az adott szak etikájával foglalkoznak a hallgatók és az oktatók. Előrelépést a következőképpen lehetne biztosítani: felső tagozatban és középiskolai szinten korrupciós szituációk és dilemmák beépítése tanórai keretbe (például történelem, társadalomismeret) és ezek diszkurzív feldolgozása; a felsőoktatásban, egymásra épülő kurzusok keretének kiépítése különösen a pedagógiai és a társadalomtudományi képzési területek alapképzési szintjén.

MUNKÁRA FOGOTT SZEMLÉLETVÁLTÁS: INTEGRITÁSKÉPZÉS A FELNŐTTOKTATÁSBAN

A munkahelyi szocializáció során az antikorrupció és az integritás fogalmát minden szakterület más-más aspektusból járja körül. Magyarországon az integritásképzésekről a legrészletesebb hozzáférhető adatok a közigazgatási szférából származnak, ahol az ÁROP-1.1.21 projekt keretében 2013-tól mintegy 8500 beosztott, 800 vezető és államtitkári szintű felsővezetők integritás-szemléletformáló képzése zajlott diszkurzív tréningmódszer keretében. A hatékonyságmérés adatai szerint már rövid távon (mintegy három hónapos távlatban) sikerült a korrupcióval szembeni tehetetlenség érzését csökkenteni a résztvevőkben, miközben a vélekedéseikből az is kirajzolódik, hogy a programot elvégzettek körében bővült az ismeretanyag a jogi eszközökön túllépő antikorrupciós módszerekről, és a nyilvánosságnak is nagyobb jelentőséget tulajdonítanak az integritás építésében, mint a tréninget megelőzően (Pallai, 2015, 13.). A KÖFOP-2.2.3 projekt többek között a korrupció szociálpszichológiájáról, valamint az újmédia-etika és az integritás viszonyáról szóló tananyaggal és további képzési programokkal folytatja a közszolgálati dolgozók ez irányú kötelező továbbképzését. A közszolgálati továbbképzési rendszer mellett szintén jogszabályi szintű előírás (az 50/2013. [II. 25.] Korm. Rendelet) alapján az ötven főnél nagyobb létszámú államigazgatási szerveknél az integritás-tanácsadó alkalmazása, aki a szerv vezetőjének irányításával látja el az intézmény integritásirányításával kapcsolatos feladatokat (például: bejelentések kezelése, integritásirányítási terv készítése stb.).

E tanulmány kereteit jóval meghaladná annak vizsgálata, hogy milyen módon jelenik meg az üzleti szféra intézményeiben az integritásképzés, így itt elegendő annyi: a szféra decentralizált jellege miatt a közigazgatáshoz hasonló, központilag szervezett képzésekre, tréningekre nem akadnak példák e témában. Az értékalapú működést az egyes ágazatok és szervezetek szintjén etikai kódexek, felelősségvállalási nyilatkozatok és szabályzatok biztosítják, s a vállalatokon belül természetesen alkalom nyílik az üzleti etikával kapcsolatos képzések megtartására. A felnőttoktatás körébe tartozó, ugyanakkor a munkahelytől függetlenül megvalósuló képzési formák gyakran nem elsősorban képességfejlesztő, hanem tágabb társadalmi célokat fogalmaznak meg. Jó példát szolgáltat erre a Global Anticorruption Education and Training Project (ACET), amely a mérnöki és gyártási szektorban dolgozó szakemberek képzésével és érzékenyítésével igyekezett mérsékelni a korrupciót, a gazdasági rendszer etikusabb működése révén javítani kívánva a szegényebb társadalmi rétegek helyzetét (Smith, 2009).

A felnőttoktatás – mint a harmadlagos szocializáció eszköze – tehát munkahelyen kívüli (illetve attól független) képzési formákat is lehetővé tesz. Ezek ugyanúgy párhuzamosan célozzák a kognitív, az affektív és a viselkedéses/pszichomotoros funkciókat (Integrity Curriculum Assessment Tool, 2016), mint egy

jól kidolgozott munkahelyi tréningprogram. Az Integrity Action nemzetközi szakmai szervezet ingyen elérhető oktatási segédanyagai, illetve nyitott képzési programjai elsősorban az akadémiai szférát, valamint az egyetemi hallgatók, a köztisztviselők és az üzleti vezetők körét célozza meg, és konkrét intézményektől független formában kínál tréningeket. Képzési hálózatukban három régió huszonegy országa szerepel – Magyarország egyelőre nincs a listán (Integrity Education, 2016).

KI MIT TUD? – AZ ÚJMÉDIA SZEREPE AZ INTEGRITÁSÉPÍTÉSBEN

Az újmédia lehetőségei többrétűek az integritás menedzselésében. A főbb területek – a teljesség igénye nélkül – az alábbiakban foglalhatók össze:

- a) Tematizáció: korrupciós hírek közzététele szerkesztőségi felületeken (például hírportálok) és nem szerkesztett tartalmakban (például blogoszféra).
- b) Tényfeltárás, oknyomozás: a tematizációhoz kapcsolódóan a korrupciós esetek részletes feldolgozása és a cikkek *online* közzététele.
- c) Diskurzustér biztosítása: web2-es felületek üzemeltetése és elérhetővé tétele, nevesített (például Facebook-csoportok) vagy anonim felületek (például fizettem.hu) működtetése, amelyek alkalmasak a korrupcióval és integritással kapcsolatos civil eszmecsereire.
- d) Civil interfész üzemeltetése: olyan online rendszer, amelyben azonosítással vagy anonim módon megtehető a korrupciós esetek leírása (*whistleblowing*, „a vészharang kongatása”), például tényfeltáró szerkesztőségek irányába, illetve közérdekű adatok közzététele.
- e) Hatósági interfész üzemeltetése: olyan online rendszer, amelyben azonosítással vagy anonim módon megtehető a korrupciós esetek bejelentése erre szakosodott hatóság(ok) irányába (Magyarországon ilyen az online bejelentővédelmi rendszer).
- f) Tudástár, módszertani eszköztár nyilvánossá tétele: nemzeti vagy nemzetközi szintű ajánlások, képzési anyagok, tréningprogramok, jó gyakorlatok elérhetőségének biztosítása.

A fentiekkel kapcsolatban borús statisztikát látunk: „Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala által üzemeltetett bejelentővédelmi rendszer teljesen ismeretlen a 18–29 évesek körében, s általánosságban is csak felületes ismeretekről számoltak be az online tényfeltáró újságírás [...], a korrupciós témájú fórumok, Facebook-csoportok és oldalak tekintetében.” (Bokor, 2018; Hortobágyi–Martin, 2016, 44.) Mindezt alátámasztja a hírmédiumok iránti bizalmatlanság (Norris, 2010) és az oknyomozó sajtótermékek alacsony olvasottsága, illetve nehéz finanszírozhatósága. Bár a digitális állampolgárság eszménye egyre erősödően hatja

át a magyar köznevelési rendszert, mégis lassan frissül a valóban hasznosítható állampolgári alkalmazások, jogok és kötelességek tanítása.

A médialogika több sajátossága miatt nem kedvez a korrupció tematizálásának. A nagyon nagy összegű (akár a társadalom egésze számára jelentős kárt okozó) korrupciós esetek hírértéke sokszor elmarad az apróbb korrupciógyanus ügyekétől – ez utóbbiak olvasottsága nem ritkán magasabb, mint a fajsúlyos ügyeket feldolgozó cikkeké. A felfoghatatlan nagyságrendekről szóló anyagok és a sűrűn közölt korrupciós hírek könnyen hozzászokást idézhetnek elő a befogadóban, mert rövid idő alatt megemelik az ingerküszöbét. A politikai polarizáció a befogadók véleményének polarizációjához vezethet, amely akadályozza a differenciált véleményformálást. Mindemellett az online tartalmak rövidegsége és tömörsége sem teszi lehetővé az alapos oknyomozó munka hatékony prezentálását.

Ami pedig a hatósági interfészt és a tudástárak használatát illeti: a Magyarországon egyetlen ilyen jellegű online felületként működő online bejelentővédelmi rendszer alacsony ismertsége és a képzési anyagok viszonylag alacsony használati szintje között az a hasonlóság, hogy ezekkel csak szükség esetén kezd ismerkedni a felhasználó, előzetes felderítésük az állampolgárok részéről ritkának látszik.

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS TOVÁBBLÉPÉSI LEHETŐSÉGEK

Jóllehet a korrupcióérzékelés mértékét kimutató Corruption Perceptions Index (CPI) és az állam sérthetetlenségét kifejező Index of Public Integrity (IPI) módszertana egyaránt főleg társadalmi intézmények vizsgálatára épül (például üzleti szféra, közigazgatás, kereskedelem, lásd Mungiu-Pippidi–Dadaşov, 2016), a társadalmi alrendszereket alkotó egyének szerepe alapvető egy-egy sajátos nemzeti kultúra megteremtésében (Jahić–Činjurević, 2017; Lavena, 2013). A CPI-ban nem, de az IPI-ben explicit módon jelenik meg az egyének szerepe az e-állampolgárság (digitális állampolgárság) faktorában, alátámasztva a fenti állítás helytállóságát.

Áttekintésünkben azt hangsúlyoztuk, hogy az egyének ismeret-, képesség- és attitűdfejlesztéséhez legalább négyféle szocializációs közeg áll rendelkezésre. Ebből hármat (iskolarendszer, munkahelyi/szakmai továbbképzés, média) vizsgáltunk részletesebben, megállapítva mindegyik szintér sajátos lehetőségeit és korlátait. A három szektor közös nevezője, hogy ezekben az integritás céljainak tisztázása olyan képzést igényel, amely kognitív, érzelmi és viselkedéses funkciókat egyaránt megcélöz.

Az egyének szempontjából azonban mindez csak akkor válhat hatékonyvá, ha a három szintér – természetesen a családi szocializációra épülve – szinergiát alkot. Az iskolarendszerben kívánatos az integritás mint keresztntantervi tartalom megjelenése úgy, hogy helyet kap nemcsak az etikaoktatáson, hanem a szintén keresztntantervi médiaértésen belül is. A munkahelyeken saját tartalmi elemekre

épülő intézményen belüli vagy szabadon hozzáférhető nemzetközi képzési módszertanokat alkalmazva érdemes sarkalni a dolgozókat az integritás építésére, a médiában pedig jó arányérzékkel kell megjeleníteni az integritásproblémák mellett a jó gyakorlatokat is. A felelős digitális állampolgár igénye – nyilvánvalóan nem azonnal, hanem középtávon – így alakítható ki arra, hogy individuális módon követelje meg saját magától, saját közegétől és az őt körülvevő intézményektől az értékalapú működést, miáltal növekszik a közbizalom és a közösségi integritás.

IRODALOM

- 110/2012 (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. *Magyar Közlöny*, (2012) 66, 10635–10638. https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1200110.kor
- Bokor T. (2018): Magyar fiatalok és a korrupció viszonya a médiahasználat tükrében. *Magyar Tudomány*, 179, 2, 195–205. https://mersz.hu/hivatkozas/matud_132
- Bokor T. – Szabó D. (2018): *Újmédia-etika és integritás*. Budapest: Nemzeti Közszerkeleti Egyetem. In print
- Chapman, D. W. – Lindner, S. (2016): Degrees of Integrity: The Threat of Corruption in Higher Education. *Studies in Higher Education*, 2, 41, 247–268. DOI: 10.1080/03075079.2014.927854, https://www.researchgate.net/publication/277960978_Degrees_of_integrity_the_threat_of_corruption_in_higher_education
- De Vries, M. – Sobis, I. (2016): Increasing Transparency Is Not Always the Panacea: An Overview of Alternative Paths to Curb Corruption in the Public Sector. *International Journal of Public Sector Management*, 3, 29, 255–270. DOI: 10.1108/IJPSM-11-2015-0197
- Hortobágyi E. – Martin J. P. (szerk.) (2016): *Korrupcióérzekeles és médiahasználat a magyar fiatalok körében*. Budapest: Transparency International Magyarország, https://transparency.hu/wp-content/uploads/2016/08/Korrupcioerzekeles_es_mediahasznalat.pdf
- Integrity Curriculum Assessment Tool* (2016): https://integrityaction.org/sites/default/files/training_materials/IntegrityCurriculumAssessmentTool_iCAT_2016.2.pdf (Letöltés ideje: 2018. 01. 06.)
- Integrity Education* (2016): <https://integrityaction.org/index.php/integrity-education> (Letöltés ideje: 2018. 01. 06.)
- Jahić, H. – Činjurević Merima (2017): The Effect of Social Progress and Education on Corruption: A Contingency Theory Perspective. *Economic Review – Journal of Economics and Business*, 1, 15, 19–31. <https://goo.gl/fPZSBH>
- Lavena, C. F. (2013): What Determines Permissiveness toward Corruption? A Study of Attitudes in Latin America. *Public Integrity*, 4, 15, 345–365.
- Mungiu-Pippidi, A. – Dadašov, R. (2016): Measuring Control of Corruption by a New Index of Public Integrity. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 22, 415–438. DOI: 10.1007/s10610-016-9324-z, <https://goo.gl/1hf7cB>
- NAT (2012): *Nemzeti alaptanterv*, melléklet a 110/2012 (VI. 4.) Korm. rendelethez. In: *Magyar Közlöny*, (2012) 66, 10639–10847. <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK12066.pdf>
- Norris, P. (ed.) (2010): *Public Sentinel. News Media & Governance Reform*. Washington: The World Bank, <https://goo.gl/w1HdTG>

- Pallai K. (2015): *A képzés szerepe az integritás fejlesztésében*. Szakmai összefoglaló. <https://goo.gl/WoCZqe> (Letöltés ideje: 2018. 01. 06.)
- Pallai K. – Kis N. (2014): Towards Integrity. Integrity Education and Research at the National University of Public Service. *Public Finance Quarterly*, 2, 149–163. <http://www.pallai.hu/wp-content/uploads/2010/11/a-kisn-pallaik-2014-2.pdf>
- Persson, A. – Rothstein, B. – Teorell, J. (2013): Why Anticorruption Reforms Fail. Systemic Corruption as a Collective Action Problem. *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*, 3, 26, 449–471. DOI: 10.1111/j.1468-0491.2012.01604.x, <https://goo.gl/KQN3kh>
- Smith, J. H. (2009): The Global Anticorruption Education and Training Project. *Leadership and Management in Engineering*, July, 139–143. DOI: 10.1061/(ASCE)1532-6748(2009)9:3(139), <https://ascelibrary.org/doi/full/10.1061/%28ASCE%291532-6748%282009%299%3A3%28139%29>